לא: אין עומדין פרק חמישי ברכות

דבר שאינו הגון. פירוש אע"ג דליכא איסורא דאורייתא דאי איכא איסורא דאורייתא פשיטא הוכח תוכיח כתיב (ויקרא יט): **גברא** בגוברין. פי' אדם שיהא משוב לימנות בין אנשים: [1]**מכאן** ששכור אסור להתפלל. ירושלמי בתרומות פרק קמא רבי זירא [a] בעי קמיה דרבי אמי שכור מהו שיברך א"ל ואכלת ושבעת וברכת ואפילו מדומדם. פירוש ואפי' הוא שתוי ושכור כל כך שאינו יכול לדבר כראוי דהכי משמע ושבעת וברכת:

מכאן שאסור לישב בד' אמות של תפלה. בין מלפניו [2](בין מלאחריו) ובין מן הצדדין ופירשו תוספות הגאונים דוקא ביושב ובטל אבל אם היה עומד בק"ש ובברכותיה ויראה כאם אפילו יושב שפיר דמי: **[עמבה]**. עמד משמע בתוך ארבע אמות [3] משום דכתיב עמבה מלא בה"א כלומר שלא היה יושב בתוך ד' אמות שלה כי אם בתמיהיות:

מורה הלכה בפני רבך את. ואף ע"פ שלא למד עדיין בפניו מ"מ גדול הדור היה [4] וכא ללמוד לפניו: **כל** היושב בתענית בשבת. פירש ר"י בתענית חלום וכן איתא במדרש תהלים וכשיושב בתענית חלום בשבת פי' בה"ג שאומר ענני באלהי עזור ואפילו קונע ברכה לעצמו כיון שאינו בתוך י"מ: גדולה

[1]דבר שאינו הגון צריך להוכיחו ותען חנה ותאמר לא אדני אמר עולא ואיתימא רבי יוסי ברבי חנינא אמרה ליה לא אדון אתה בדבר זה ולא רוח הקודש שורה עליך שאתה חושדני בדבר זה איכא דאמרי הכי אמרה ליה לא אדון אתה לאו איכא שכינה ורוח הקודש גבך שדרנתי לכף חובה ולא דנתני לכף זכות מי לא ידעת דאשה קשת רוח אנכי ויין ושכר לא שתיתי אמר רבי אלעזר מכאן לנחשד בדבר שאין בו שצריך להודיעו אל תתן את אמתך לפני בת בליעל אמר רבי אלעזר מכאן לשכור שמתפלל כאלו עובד ע"ז כתיב הכא לפני בת בליעל וכתיב התם [1]יצאו אנשים בני בליעל מקרבך מה להלן ע"ז אף כאן ע"ז ויען עלי ויאמר לכי לשלום אמר רבי אלעזר מכאן לחושד את חברו בדבר שאין בו שצריך לפייסו ולא עוד אלא שצריך לברכו שנאמר ואלהי ישראל יתן את שלתך: ותדר נדר ותאמר ה' צבאות אמר רבי אלעזר מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שקראו להקב"ה צבאות עד שבאתה חנה וקראתו צבאות אמרה חנה לפני הקב"ה רבש"ע מכל צבאי צבאות שבראת בעולמך קשה בעיניך שתתן לי בן אחד משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו בא עני אחד ועמד על הפתח אמר להם תנו לי פרוסה אחת ולא השגיחו עליו דחק ונכנס אצל המלך א"ל אדוני המלך מכל סעודה שעשית קשה בעיניך ליתן לי פרוסה אחת: אם ראה תראה א"ר אלעזר אמרה חנה לפני הקב"ה רבש"ע אם ראה מוטב ואם לאו תראה אלך ואסתתר בפני אלקנה בעלי וכיון דמסתתרנא משקו לי מי סוטה ואי אתה עושה תורתך פלסתר שנאמר [2]ונקתה ונזרעה זרע הניחא למאן דאמר אם היתה עקרה נפקדת שפיר אלא למאן דאמר אם היתה יולדת בצער יולדת בריוח נקבות יולדת זכרים שחורים יולדת לבנים קצרים יולדת ארוכים מאי איכא למימר [3]דתניא ונקתה ונזרעה זרע מלמד [2]שאם היתה עקרה נפקדת דברי ר' ישמעאל א"ל רבי עקיבא אם כן ילכו כל העקרות כולן ויסתתרו וזו שלא קלקלה [3]נפקדת אלא מלמד שאם היתה יולדת בצער יולדת בריוח קצרים יולדת ארוכים שחורים יולדת לבנים אחד יולדת שנים מאי אם ראה תראה [3]דברה תורה כלשון בני אדם: בעני אמתך אל תשכח את אמתך ונתתה לאמתך א"ר יוסי בר' חנינא ג' אמתות הללו למה אמרה חנה לפני הקב"ה רבש"ע [4]שלשה בדקי מיתה בראת באשה ואמרי לה שלשה דבקי מיתה ואלו הן נדה וחלה והדלקת הנר כלום עברתי על אחת מהן: ונתתה לאמתך זרע אנשים מאי זרע אנשים אמר רב גברא בגוברין ושמואל אמר זרע שמושה שני אנשים ומאן אינון שאול ודוד ורבי יוחנן אמר זרע ששקול כשני אנשים ומאן אינון משה ואהרן שנאמר [5]משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו ורבנן אמרי זרע אנשים זרע שמובלע בין אנשים כי אתא רב דימי אמר לא ארוך ולא גויץ (ו) ולא קטן ולא אלם ולא צחור ולא גיחור ולא חכם ולא טפש: אני האשה הנצבת עמכה בזה אמר ריב"ל [6]מכאן שאסור לישב בתוך ארבע אמות של תפלה: אל הנער הזה התפללתי א"ר אלעזר שמואל מורה הלכה לפני רבו היה שנאמר וישחטו את הפר ויביאו את הנער אל עלי משום דוישחטו את הפר ויביאו הנער אל עלי אלא אמר להן עלי קראו כהן ליתי ולשחוט חזנהו שמואל דהוו מהדרי בתר כהן למישחט אמר להו למה לכו לאהדורי בתר כהן למישחט [7]שחיטה בזר כשרה אייתוהו לקמיה דעלי אמר ליה מנא לך הא אמר ליה [8]מי כתיב ושחט הכהן והקריבו הכהנים כתיב [9]מקבלה ואילך מצות כהונה מכאן לשחיטה שכשרה בזר אמר ליה מימר שפיר קא אמרת מיהו מורה הלכה בפני רבך את [10]וכל [11]המורה הלכה בפני רבו היה חייב מיתה אתיא חנה וקא צוחה קמיה אני האשה הנצבת עמכה בזה וגו' אמר לה שבקי לי דאענשיה ובעינא רחמי ויהיב לך רבא מיניה אמרה ליה אל הנער הזה התפללתי: וחנה היא מדברת על לבה אמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא על עסקי לבה אמרה לפניו רבונו של עולם כל מה שבראת באשה לא בראת דבר אחד לבטלה עינים לראות ואזנים לשמוע חוטם להריח פה לדבר ידים לעשות כהם מלאכה רגלים להלך בהן דדים להניק בהן דדים הללו שנתת על לבי למה לא להניק בהן תן לי בן ואניק בהן: ואמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא [12]כל היושב בתענית בשבת קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה ואף על פי כן חוזרין ונפרעין ממנו דין עונג שבת [13]מאי תקנתיה אמר רב נחמן בר יצחק [14]ליתיב תעניתא לתעניתא: ואמר רבי אלעזר חנה הטיחה דברים כלפי מעלה שנאמר ותתפלל על ה' מלמד שהטיחה דברים כלפי מעלה ואמר רבי אלעזר אליהו הטיח דברים כלפי מעלה שנאמר [15]ואתה הסבות את לבם אחורנית א"ר שמואל בר רבי יצחק מנין שחזר הקב"ה והודה לו לאליהו דכתיב

שבשבת יש לו סעודה מוכנת וחענוגים, מה שאין לו בחול, וכשסונע מהן קשה לו בלבו יותר מתעניתו בחול, ואעפ"כ יש עליו דין עונג שבת, ואמרו רבנן לותיב תענית לתעניתא.

[a] ירושלמי פ"ו מהלכות דעות הלכה ז מתמ עשין יא:
[1] יח ב מרי פ"ג מהלכות פוטר הלכה כב:
[2] יט ג מרי פ"ים מהלי תפלה הלכה ו מתמ עשין יט טוש"ע א"ח סימן קז פעיף א:
[3] כ ד ה מרי פ"ט מהלי מילת המקדש הלכה ו ופ"ה מהלי תמידין ומוסף הקרבנות הלי ג ופ"ח מהלי פסולי המוקדשין הלכה ג מתמ לאוין שם:
[4] כא ו מרי פ"ה מהלכות מ"מ הלכה כ מתמ עשין יג טוש"ע יו"ד סימן רמד פעיף ד:
[5] כב ו ח מרי (פ"ל מהלי שבת הלי טו) ופ"ח מהלי מעניות הלי יב מתמ עשין דרבנן ג טוש"ע א"ח סי' רפח פעיף ד:

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם. כדי שתהא בהמתו אוכלת. אפילו לאחר מירות (נדה סז:) ואפילו נקבע, דכל זמן שאין שם עדנו של טבל עליו אינו אוסר בחמיה מדבר וכל אכילת בהמה לא גזרו עלה משום אכילת קבע דתנן בתמ' פאה מאכל לבהמה לחיה ולעופות ומעורר מן המפורות על שיורת, אבל לאחרים אדם נסי דלא טבל מלאכילתה מיהו אפילו קודם מירות אסור לאכול קבע בטולי נמלא (פסחים ס. וב"ר בס"ו מא: ונדה שם) אבל אי ראה פרי הבית אפילו מאכל בהמה חייב בתעבה, דהא דתנן (דמאי פ"ח מ"ג) הלוקח לבהמה ולבהמה פטור, בדמאי מבטן לה (ע"ז שם). אסור בהנאה ומרעלים בו. אותו דם שבקה, דכיון דלא חזי לריקה חייב כעוסה דבהמה (פשילה י:). ולא מתוך שחוק. שאוק מתם, שאין דעת שוחק מיושבת עליו, אפילו אינו של לגון מכל מקום אין בו יאוש (שבת לז:). קלות ראש. לגון (שם). כי צניעתא. מקום הוא וכו דקלים הרבה כמו לגיי בר הכחל (מועה מז:). ודאי דאמרי אינשי. לגון אפלה הוא, אמת הוא שאומרים דבר אי של מיתה (בחובות פז). לא נתישבה. ואיתיו לא יצא אדם שם, לא נזר אדם הראשון יאוש שם, ואיתיו דאמרי אינשי משני אדם הראשון, אנוך עליו אדם הראשון יאוש דקלים ולא יאוש אחר בית חלונות. שנרמיון לו שיהיו לנו שהוא מתבטל כלפי שמים ולנו נכנע (לקמן לד:). מכאן שאסור להגביה קולו בתפלתו. ומתי לתדב לעשות כן, מהקב"ה, במקום אשר תשמע העולה תשמע התעלת (ויקרא ו יח) מפני כבוד הבריות שהעולה כלה נגדבה והתעלת כל על מעלת, ולא היה מקום מיוחד בשביל לשמוע את התעלת, ידעו הכל שהתעלת היא זו ולבנו פניו של אב, אבל כשנשמע התעלת במקום העולה כשהיו שהיא עולה ולא ידעו מתעלה של אב, אמרה שמא יהיו אשקב"ה הם על כבוד הבריות, אף אנו צריכין לעשות ולהתפלל שתיהה עבודה בגלוי, שבהם מתודדה אדם על חטאיו ולא יאמרו אביהו, אבל אחר תפלות אפילו של וידוי כגון ברכות שלפני ק"ש ושלאחריו, אין צריך לאומרו בגלוי (פירוש רשי"י סי' כגן). עד כאן שייך לעמוד קודם. ולא רוח הקדש שורה עליך. גלוי בעלמך אפילו רוח הקדש שורה עליך אם אתה שאינו סורה יין (שמואל א א טז). וזו שלא קלקלה. כל אשה נעשה הפסדה (סוטה כו:). דברה תורה כלשון בני אדם. כמי משמעו בני אדם (נדרים ג:). דבקי מיתה. שמדבקין ומקרבין מיתה לפני זמנה (שבת לב:). והקריבו הכהנים כתיב. ומדכתיב כהן בקבלה ובשחיטה לא כתיב, מכלל דושחט אבנעלים קלי, וסמך ידו ושחט, לימד על הסמיכה שבשחיטה בזר (יומא כז: ובעיי בזבחים לב:). המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה. כידי שמים (שרובין שם). תעניתא לתעניתא. פי' שחיב לתפעמת לומר יום אחד כדי שיתמול הקב"ה עוד בגדיל עונג שבת, וליתב בתעניתא שביעל עונג שבת בלא תחלה ולא שתיה, אבל מדין עונג שבת פטור, דקיימא לן כל היושב בתענית קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה, עונג הוא לו בשתמעבת וקורע גזר דינו, אלא לן תתעבה יושב ותוסב כל היום כולו ואינו נהנה כעונג שבת מפני הפחד (האורה חיא ס' שא).

מסורת הש"ס

א) ברכות מח:. ב) סוטה כו. (וסמ מוחלפת הפשטה וע"ש בתוס' ובמהר"ם מגמות יח: ובעיקר). ג) ר"ה נפקדת. ד) [ובמהר"ם מא. בתוספות מז: קדושין יח: נדרים מח: נדרים ג. ב"מ לא: לד: ע"ז ס. סנהדרין נו. מד: פה: ל: מכות יב. זבחים קח: כריתות יא. ערכין ג. נדה לב: מד.]. ה) שבת לב., ו) זבחים לב. ז) עירובין סב., ח) [תענית יב:]. ט) [אחר שהוא לגן. ובכ"ר] [לקמן נח: ובמהר"ם בסוגות דף מה: וש"ר פרש"י לקמן נט: ו"ע כתענני יו"ט לקמן נח:]. י) [שייך לעיל עמוד לא]. כ) כ"פ ל"ג.

תורה אור השלם

1. יָצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיַּעַל מִקִּרְבֶּךָ וַיַּדִּיחוּ אֶת יֹשְׁבֵי עִירָם לֵאמֹר נֵלְכָה וְנַעַבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם: דברים יג יד
2. וְאִם לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וּטְהֹרָה הִוא וְנִקְּתָה וְנִזְרְעָה זָרַע: במדבר ה כח
3. מִשָּׁה וְאֶהֳרֹן בְּכֹהֲנָיו וּשְׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ קֹרְאִים אֶל יְיָ הוּא יַעֲנֵם: תהלים צט ו
4. עֲנֵנִי יְיָ עֲנֵנִי וְיֵדְעוּ הָעָם הַזֶּה כִּי אַתָּה יְיָ הָאֱלֹהִים וְאַתָּה הַסַּבְתָּ אֶת לִבָּם אֲחֹרַנִּית: מלכים א יח לז

הגהות הב"ח

(א) נב' ולא קנן. נ"ב פי' שהוא דק ביותר ולא אלם פירוש שהוא אב הרבה לגון ואלים:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה מורה וכו' ובא ללמוד לפניו. עי' תה"ד סימן קל"ח:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב, ר' זעירא בעא קומי לאסי. ב. בתוס' רי"ש כתב, עמך משמע בתוך ד"א. ויש אומרים עמכה מלא בה"א וכו'. ג. בתוס' רי"ש הוסיף, או שמא כוללו באליקי נצור.

לעזי רש"י

רד"ש. אורם.

רבינו חננאל

אני האשה הנצבת עמך בזה וכו' מכאן שאסור לישב בתוך ד' אמות של תפלה. שפעינן מדרקיא דקרא דכתיב הנצבת עמכה מלמד שהיה עצב עמה כל זמן שהיתה חנה מתפללה. כל היושב בתענית בשבת קורעין לו גזר דינו של ע' שנה. קבלנו מרבותינו דבישב בתענית חלום מירי, כדקי"ל יפה תענית לחלום כאש לנעורת, כי כל אדם שנורו עליו גזרה רעה על עון שעשה, מגלין אזני ע"י חלום מה שעתיד לבוא עליו, וכיון שמרגיש בה מתענה וחזר בתשובה והקב"ה מחל לו, וכיון שחזר בתשובה שלמה אפילו חטא כל שנותיו, שהן ע' שנה כדכתיב ימי שנותינו בהם ע' שנה. ומפני מה תעניתו בשבת גדולה מתעניתו בחול, לפי

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com